

Voorstel routekaart afschalen noodopvang

Ter besluitvorming

Tijdens de coronacrisis is er noodopvang opgezet waar ouders in cruciale beroepen en vitale sectoren een beroep op kunnen doen om hen te faciliteren bij hun inzet in de coronacrisis. Deze noodopvang is zonder extra kosten voor ouders en wordt ook in avonden, weekenden en nachten geboden. Scholen en kinderopvang verzorgen de noodopvang, onder regie van gemeenten. Ook is later besloten dat kwetsbare kinderen opgevangen worden via de noodopvang.

Sinds 11 mei is de kinderopvang (dagopvang en gastouderopvang) weer volledig open. Basisscholen zijn gedeeltelijk open, basisscholen worden geacht kinderen weer voor de helft van de tijd school aan te bieden. De buitenschoolse opvang (BSO) biedt enkel opvang aan op dagen dat kinderen naar school gaan. Mede hierdoor is er overdag nog behoefte aan noodopvang, hoewel eerder besproken is in de MCCb om de noodopvang overdag te stoppen (en dit binnen scholen en bso op te vangen). De kosten voor noodopvang (overdag, avond/weekend/nacht) bedragen vanaf 11 mei ca 10 mln per maand. Afgesproken is gemeenten hiervoor te compenseren.

Inmiddels komen er signalen van de VNG, gemeenten, scholen en houders van kinderopvangorganisaties dat het aanbieden van noodopvang in de huidige situatie niet meer verantwoord haalbaar is (zie bijlage). Echter, de druk op zorgpersoneel is nog steeds hoog, ondanks dat het aantal IC-bedden mbt corona is gedaald naar 378 (dus ruim onder de kritieke grens van 700). VWS is daarom huiverig om per 1 juni de noodopvang stop te zetten. SZW en OCW stellen daarom voor de noodopvang de komende periode af te bouwen op een dusdanige manier dat deze later, als dat nodig is, weer opgeschaald kan worden.

Deze notitie biedt een routekaart voor het op een verantwoorde manier afschalen van de noodopvang. Zie ook bijlage voor nadere onderbouwing

Voorgestelde besluiten

- De noodopvang voor kinderen van ouders in cruciale beroepen en vitale processen vanaf 1 juni te beperken tot personeel in de zorg: hierbij denken we aan ziekenhuizen, verpleging, verzorging en thuiszorg en ambulancezorg en ondersteunend personeel zoals schoonmaak in zieken- en verpleeghuizen. De precieze definitie zal nader worden uitgewerkt;
- De noodopvang voor kwetsbare kinderen op de basisschool te continueren op de dagen dat zij niet naar school gaan. Vanaf 1 juni uitsluitend tijdens schooltijd en op school (dus niet op een kinderopvanglocatie) mochten de scholen dan nog niet volledig open zijn;
- Als scholen en buitenschoolse opvang weer volledig open gaan, wordt de noodopvang gedurende werkdagen overdag stopgezet¹. De datum is afhankelijk van het besluit over opening PO², maar het stopzetten van de noodopvang gedurende werkdagen overdag zal uiterlijk met ingang van de zomervakantie zijn.
- In de tweede helft van juni een nieuwe afweging maken ten aanzien van afbouwen van noodopvang (avond, nacht en weekend) op basis van de dan bekende cijfers met betrekking tot verloop van de epidemie en gebruik van de noodopvang. De noodopvang gedurende avond, nacht en weekend blijft tot die tijd in stand.

¹ Er is in uitzonderlijke gevallen - in overleg met gemeenten - maatwerk mogelijk voor zorgprofessionals die extra werken om corona-zorg of inhaalzorg te leveren. De werkgever zal dit met de gemeente dienen te bespreken.

² Conform de OMT-adviesaanvraag wordt ingezet op gehele opstelling van primair onderwijs en kinderopvang per 1 juni

Vraag naar noodopvang is beperkt

- De druk op zorgpersoneel is nog steeds hoog, ondanks dat het aantal IC-bedden mbt Covid-19-zorg is gedaald naar 378 op vrijdag 15 mei jongstleden (dus ruim onder de kritieke grens van 700). De verwachting van VWS is dat deze druk in ieder geval nog een tijd zal blijven, maar deze is mede afhankelijk van de ontwikkeling van de epidemie.
- De verwachting is dat er minder gebruikt wordt gemaakt van informele opvang door de coronacrisis³. Hierdoor kan de behoefte aan formele opvang of noodopvang toenemen.
- In de IAO van 21 april jl. is besproken om de noodopvang te stoppen bij de kritieke grens van 700 IC-bedden ten behoeve coronapatiënten en was oorspronkelijk besproken om de noodopvang overdag te stoppen. Mede door het besluit om primaire onderwijs alleen gedeeltelijk te openen, is de behoefte aan noodopvang overdag gebleven.
- Uit monitoring via de VNG van het gebruik van noodopvang (vóór 11 mei) blijkt dat ca 80.000 kinderen gebruik maakten van de noodopvang (gemiddeld 10% van totale aanbod aan plekken, met lokaal uitschieters tot 20%). Het overgrote deel van de afnemers van noodopvang betrof mensen met een contract met een kinderopvangorganisatie (91%) en deze mensen namen in driekwart van de gemeenten incidenteel extra uren af⁴.

maar wel moeilijk te organiseren nu scholen en opvang (gedeeltelijk) weer open zijn

- Nu scholen en kinderopvang (gedeeltelijk) open zijn sinds 11 mei, komt de organisatie van de noodopvang onder druk te staan. Personeel wordt regulier ingezet op de kinderopvang en scholen. Verwachting is dat het reguliere gebruik voorlopig maar zeer beperkt daalt, waardoor er maar beperkt plek is voor extra kinderen⁵.
- VNG, gemeenten, scholen en kinderopvangorganisaties geven aan dat het aanbieden van verantwoorde noodopvang niet meer gegarandeerd kan worden. Omdat veel locaties vol zitten met 'reguliere' kinderen, zal dit betekenen dat kinderen van cruciale ouders niet in vaste groepen zitten, maar dat zij mogelijk op verschillende locaties moeten worden opgevangen. Dit betekent dat kinderen te maken hebben met wisselende pedagogisch medewerkers of leraren en wisselende samenstelling van groepen. Zeker voor kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar is dit niet verantwoord, maar ook voor oudere kinderen (4-12) is dit onwenselijk. Ook hebben kinderopvangorganisaties en scholen te maken met extra personeelsuitval door ziekte(verschijnselen), waardoor het lokaal soms lastig is de bemensing te organiseren.
- Daarnaast heeft de VNG signalen ontvangen van gemeenten dat er soms sprake is van oneigenlijk gebruik (mensen die niet werken in een cruciaal beroep doen toch beroep op noodopvang). Hierdoor ontstaat een risico op verdringing van die beroepen voor wie de noodopvang oorspronkelijk bedoeld is (zorgpersoneel).
- Dit pleit voor een beperking van de doelgroep tot die ouders, waarvan in ieder geval één ouder in de zorg werkt (of aan de zorg ondersteunend werk verricht). Mocht de vraag naar noodopvang te hoog blijven dan kan ook nog overwogen worden deze eis verder te verstrengen naar *beide* ouders werkzaam in de zorg. Van de mensen die aangeven nog noodopvang nodig te hebben vanaf 11 mei is bij 55% één ouder werkzaam in de zorg en bij 17% van de gevallen beide ouders of sprake van een één ouder gezin⁶.
- Nu de kinderopvang weer gedeeltelijk open is (alleen BSO biedt nu opvang op schooldagen aan contractkinderen ivm gedeeltelijke openstelling van PO), is de noodzaak om noodopvang te bieden voor *alle* cruciale beroepen gereduceerd.
- Als het primair onderwijs weer volledig opengaat, komt de aanleiding voor de huidige opzet te vervallen. Ouders die dan extra opvang nodig hebben, kunnen weer op de reguliere wijze extra kinderopvang inkopen.

³ Op basis van de flitspeiling van Kantar public. De flitspeiling is uitgevoerd tussen 30 april en 4 mei onder ruim 1500 respondenten, waarbij beide ouders werken of werkende eenoudergezinnen.

⁴ Cijfers afkomstig uit de monitor onder gemeenten, uitgevoerd door Oberon.

⁵ Flitspeiling van Kantar public.

⁶ Cijfer afkomstig uit flitspeiling van Kantar Public.

- Voor zorgprofessionals geldt dat zij nu vaak meer uren werken en dus extra behoefte hebben aan opvang. Uit de flitspeiling van Kantar blijkt dat 72% van deze ouders ook noodopvang blijft gebruiken als zij hiervoor zouden moeten betalen, 28% van de gebruikers van noodopvang na 11 mei blijft alleen noodopvang gebruiken als het gratis blijft. De optie kan verkend worden om voorrang te verlenen aan zorgpersoneel, mocht er sprake zijn van wachtlijsten. In overleg met gemeenten kan in uitzonderlijke gevallen maatwerk worden geboden voor deze ouders, dit gebeurt op verzoek van de werkgever.

Infrastructuur behouden, maar (tijdelijk) afschalen

- Wel is het van belang om de infrastructuur voor de noodopvang in stand te houden. Hierover zullen afspraken gemaakt worden met de VNG en branchepartijen.
- Juist door nu de noodopvang tijdig stop te zetten, kunnen deze organisaties weer even op adem komen en is er ruimte om te evalueren en te bezinnen op wat er nodig is voor een eventuele tweede Covid-19-piek.

Juridische overwegingen voor afschalen noodopvang

- Kinderopvangorganisaties moeten werken volgens strenge kwaliteits- en veiligheidseisen zoals vastgelegd in de Wet Kinderopvang. Hierdoor kunnen kinderopvangorganisaties maar een beperkt aantal kinderen opvangen. Deze eisen zijn bedoeld om een veilige omgeving te creëren voor kinderen. Afwijken van deze wettelijke eisen is niet wenselijk, omdat hiermee het belang van kind in het geding komt.
- Juridisch gezien is het niet houdbaar om lange tijd een gratis voorziening in stand te houden voor een groep mensen als andere mensen dienen te betalen voor diezelfde voorziening (discriminatie). Nu worden ouders (die KOT ontvangen) tijdelijk nog gecompenseerd voor de kosten die zij maken. Deze compensatie komt in principe te vervallen per 1 juni (zie voorstel Einddatum compensatieregeling KO).

Kosten en bekostiging noodopvang

- De kosten voor noodopvang werden tot 11 mei grotendeels gedekt doordat kinderopvangorganisaties doorbetaald werden door ouders (ouders ontvingen een compensatie voor de eigen bijdrage die zij betalen, omdat zij geen gebruik konden maken van de diensten voor kinderopvang). Op deze manier kon de noodopvang 'om niet' aangeboden worden.
- Nu de kinderopvang en scholen weer grotendeels open zijn, zijn de facturen die ouders betalen nodig als dekking voor de reguliere kosten. Er moeten daarom extra kosten voor oa personeel worden gemaakt om extra kinderen op te vangen.
- Het voortzetten van de noodopvang (zowel gedurende werkdagen overdag als gedurende de avond, nacht en het weekend) kost circa 10 miljoen per maand. Op basis van de flitspeiling wordt verwacht dat er voor ca 22.000 kinderen⁷ nog noodopvang gewenst zou zijn, als scholen en kinderopvang gedeeltelijk open blijven.
- De kosten voor voortzetten van noodopvang gedurende de avond, nacht en het weekend bedragen ca. 2,5 miljoen euro per maand geraamd, terwijl er naar verwachting maximaal 400 plekken bezet zullen zijn⁸.
- Een optie waarbij werkgevers of VWS de zorgmedewerkers compenseert voor (extra) opvangkosten is nagevraagd. VWS geeft aan dat werkgevers hier geen middelen voor hebben en tussen VWS en werkgevers bestaat geen financieringsrelatie.
- Gezien de kosten, het afnemen van de noodzaak (want kinderopvang is weer open) en de beperkte vraag is het voorstel om de opvang af te schalen naar de reguliere opvang en bekostiging.

⁷ Dit is een grove schatting gebaseerd op de flitspeiling gedaan tussen 30 april en 4 mei. Ca. de helft van de huidige gebruikers heeft nog behoefte aan noodopvang (40.000), daarvan werkt resp één ouder (55%) of beide ouders/éénoudergezin (17%) in de zorg.

⁸ Dit is een schatting gebaseerd op de monitor van gebruik van de noodopvang in avond/nacht/weekend vóór 11 mei. In 3/5 van de gemeenten die de enquête hebben ingevuld was in de afgelopen weken 11% van de beschikbare 20 plekken bezet. Als de noodopvang wordt beperkt tot zorgpersoneel zal dit aantal lager zijn.